

GRÀCIA

FESTA MAJOR

AUTOR DESCONEGUT / ARXIU FESTIU GRÀCIA FESTA MAJOR

Josep M. Contel

GRÀCIA

FESTA MAJOR

GRÀCIA

FESTA MAJOR

Col·lecció Catalunya Desapareguda

Primera edició: febrer 2021

© dels textos: Josep M. Contel Ruiz

© del pròleg: Sílvia Manzanera Navarro

© de les fotografies: diversos autors

© de l'edició: Editorial Efadós

© de la col·lecció Catalunya Desapareguda: Editorial Efadós

EDITORIAL EFADÓS

Carrer d'Edison, 3 - Nau A
Polígon industrial Les Torreneres
08754 El Papiol (Baix Llobregat)
Telèfon 93 673 12 12
efados@efados.cat
www.efados.cat

Idea original, disseny i fotocomposició:

Editorial Efadós

Col·laboració:

Ajuntament de Barcelona
Arxiu Festiu de Gràcia
Fundació Festa Major de Gràcia
Taller d'Història de Gràcia

Amb el suport:

Generalitat de Catalunya
**Departament
de Cultura**

Assessorament lingüístic:

M. Neus Doncel i Saumell

Fotografia de la coberta:

Juan Matarranz Julià / Fundació Festa Major de Gracià

Acrònims:

AFB (Arxiu Fotogràfic de Barcelona)

AMDG (Arxiu Municipal del Districte Gràcia)

ANC (Arxiu Nacional de Catalunya)

ICGC (Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya)

ISBN 978-84-18243-25-7

DL B-3736-2021

Imprès a Catalunya

Tota forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només pot ser realitzada amb l'autorització dels seus titulars, salvant l'excepció prevista per la llei. Si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra, dirigiu-vos a CEDRO (Centre Espanyol de Drets Reprogràfics) - www.cedro.org

Índex

Pàg. 6

PRÒLEG

Un tresor per a les generacions d'ara i les futures

Pàg. 8

INTRODUCCIÓ

L'evolució de la Festa Major de Gràcia

Pàg. 12

1901-1935

La festa entre guerres

Pàg. 74

1939-1958

El franquisme i la festa

Pàg. 146

1959-1973

Festa, Seat 600 i televisió

Pàg. 184

ÍNDEX ALFABÈTIC

Pròleg

UN TRESOR PER A LES GENERACIONS D'ARA I LES FUTURES

Sílvia Manzanera Navarro, periodista i escriptora

Per sort, ja fa temps que es va superar el debat sobre la transcendència i la necessitat de la microhistòria, el seu paper determinant per entendre per què som qui som. En aquesta evolució cal destacar la feina constant d'historiadors com el que signa aquest llibre, infatigable recercador de qualsevol material que ens mostri com érem, no solament als contemporanis, sinó amb la perspectiva de fer un mapa coral i precís per a les generacions futures, afortunades de disposar d'aquest tresor rescatat d'arxius

públics i privats, més oficials i accessibles o més íntims. I aquesta no és una tasca menor, la de buscar, trobar, seleccionar i analitzar les fotografies d'un esdeveniment popular com és la Festa Major de Gràcia per aportar-hi, amb rigor històric i estima, una altra dimensió. Per entendre'ns, això és molt més que un àlbum de fotografies.

La Festa Major de Gràcia té tantes lectures com les persones que directament o indirectament la fan possible. I en són moltíssimes. En destaquen, per justícia, aquelles mans desinteressades i col·laboratives que durant tot l'any treballen braç a braç amb família i veïns per tal de construir, amb esforç i imaginació, el guarniment,

una obra d'art efímera: 53 setmanes per portar-la a terme i una setmana de vida per mostrar-la al món. No és estrany, doncs, que siguin nombroses les persones que asseguruen que aquesta és la veritable festa major, el procés de construcció del guarniment. Una mirada atenta a les imatges d'aquest llibre confirma aquesta teoria: els decorats dels carrers, i, per tant, els festers i les festeres, són l'ànima de la Festa Major de Gràcia.

El focus, doncs, és en les persones, en com s'adapten als temps que els ha tocat viure, en com afronten guerres, una dictadura, transicions econòmiques, avenços tecnològics, modes, crisis, una pandèmia global. I aquest llibre, és clar, és ple de persones, adultes i infants, les que tenen experiència i les que anhelan tenir-la i compartir-la. Totes elles, protagonistes de la història en minúscula que ens ajuden a comprendre la història en majúscula.

AUTOR: DESCONEGUT / FONS: JOAN CULLELL VERDIELL

Introducció

L'EVOLUCIÓ DE LA FESTA MAJOR DE GRÀCIA

Josep Maria Contel Ruiz

Amb més de 200 anys d'història, un dels principals actius de la Festa Major de Gràcia són els guarniments dels seus carrers, decoracions efímeres que ja recollia la premsa l'agost del 1862, a banda de la fotografia més antiga que es conserva del carrer de Culebra –avui de Francisco Giner–, del 1894. Un altre actiu són els festers i festeres, que amb el seu treball la fan possible cada any.

Un binomi al qual cal afegir també el de totes aquelles persones que, alienes a l'organització de la festa, cada any en gaudeixen. Aquests són tres elements bàsics que il·lustren la història de la festa a través de les diferents fotografies que configuren aquesta publicació.

Es tracta d'un recorregut entre els anys 1901 i 1973, que, a banda de mostrar els diferents aspectes més habituals de la festa, també recull l'evolució dels seus guarniments i dels seus festers, i els canvis de costums socials, religiosos o polítics que va patir la vila de Gràcia en aquest període: la Setmana Tràgica, la dècada dels vint, la República, la Guerra Civil, la postguerra i el *desarrollismo* dels anys seixanta, un conjunt d'etapes aplegades en tres capítols: 1901-1935, la festa entre guerres; 1939-1958, el franquisme i la festa, i 1959-1973, festa, Seat 600 i televisió.

Conté un mosaic d'històries i vivències, desenes de peces amb denominadors comuns: fantasies (oriental, xinesa, de flor, egípcia), retrats (veïnal, de l'any, protagonistes, endiumenjats), ornamentació (floral, enramada,

AUTOR DESCONEGUT / ARXIU FESTIU GRÀCIA FESTA MAJOR

LA RATETA QUE ESCOMBRAVA L'ESCALETA

A la pàgina anterior, el carrer de Ramón y Cajal, entre els carrers de la Mare de Déu dels Desemparats i de Torrijos. Un guarniment inspirat en el conte infantil «La rateta que escombrava l'escaleta» va permetre als veïns guanyar el primer Premi d'Honor de l'Ajuntament de Gràcia, dotat amb 3.500 pessetes.

LA TORRE EIFFEL

El carrer de la Travessia de Sant Antoni, entre els carrers d'Astúries i del Montseny, per la Festa Major del 1956. Una decoració titulada «Carnaval de París» va permetre als veïns d'aquest carrer, que havien construït una Torre Eiffel gegantina, guanyar el cinquè premi, dotat amb 2.000 pessetes.

PEREZ DE ROZAS / AFB

arcada, portalada, muntatge, nit de guarniment), generals (envelat, fira, pubilles, castells, berenar, caramelles) o variades (dimoni, queviures, jardí, animals, l'espai). Una a una transmeten diferents valors, però en conjunt esdevenen un fresc de la Festa Major de Gràcia i dels seus protagonistes vital, sí, vital perquè s'apropa a la festa i en desentranya cada element, cada protagonista, seccionant-los i analitzant-los per separat a la recerca de les petites informacions que aporten cadascuna de les imatges.

Escollides d'entre prop de 600 fotografies, hi ha una part aportada per persones particulars que han rebuscat en velles capsas de sabates, sobres o àlbums per cercar les imatges de la festa que zelosament guardaven. Unes altres provenen dels fotògrafs Ramírez, fruit d'uns anys de retratar els esdeveniments de la vila i que la seva família guarda amb tota cura, o de l'activista gracienc Josep Barriollón, que conreà diferents arts per mantenir viva l'essència de la vila. Però segurament el més inèdit d'aquest conjunt d'imatges són les que es van aplegar en el projecte

Arxiu Festiu Gràcia Festa Major, impulsat inicialment per la Federació Festa Major de Gràcia –avui Fundació– amb el suport més tard del Taller d'Història de Gràcia Centre d'Estudis i dirigit per Jordi Pablo, realitzat a cavall de les dècades del 1990 i del 2000. Aquesta recerca va aportar una nombrosa documentació, de la qual ara es mostren en aquest llibre diferents imatges. Cal ressenyar també algunes imatges que s'han trobat en els arxius de l'Administració, com ara l'Arxiu Nacional de Catalunya, amb fotografies de Josep M. Sagarra i Plana i de Brangulí (fotògrafs).

Tot plegat serveix per bastir una nova visió de la Festa Major de Gràcia, més visual, però amb tot el rigor històric, que permetrà al lector viatjar des de l'ornamentació floral fins a la incorporació d'elements reutilitzats, com també anar dels guarniments més conceptuals fins a altres de més abstractes, passant per les diferents modes de vestir i pentinar-se, però que són l'essència d'aquest recull.

BRANGULI (FOTOGRAFS) / ANC - Fons BRANGULI

1901-1935

La festa entre guerres

En el decurs de la Guerra de Cuba, a finals del segle XIX, la Festa Major de Gràcia va patir una certa davallada, atès que molts dels seus veïns lluitaven a ultramar. Acabat el conflicte i entrats en el segle XX, la festa es va anar reactivant, fins a arribar al 1909, quan, arran dels esdeveniments de la Setmana Tràgica, aquesta es va suspendre. Afortunadament l'aturada fou puntual i el 1910 es va recuperar de nou amb més força, ja que els carrers de la festa la van poder celebrar disposant de més pressupost en sumar-se els ingressos dels anys 1909 i 1910, una celebració que va donar pas a la dècada dels deu, amb la Primera Guerra Mundial, el pistolerisme o la grip espanyola, esdeveniments que pràcticament no l'afectaren. Entrats en els anys vint, malgrat la dictadura de Primo de Rivera i l'Exposició Internacional, la festa seguí estabilitzada. Finalment, arribats als anys trenta, amb la proclamació de la Segona República i els canvis que es van produir al país, la Festa Major va viure un dels seus moments més intensos, truncat per l'aixecament militar del 18 de juliol del 1936, que va originar la Guerra Civil i va aturar la festa durant tres anys.

AUTOR DESCONEGUT / ARXIU FESTIU GRÀCIA FESTA MAJOR

ORNAMENTACIÓ FLORAL

A l'esquerra, una de les portalades del carrer de Montmany, entre els carrers de Sant Lluís i de Bruniquer, durant la Festa Major de Gràcia de l'any 1901. El guarniment es va fer amb diferents elements vegetals, serrells de paper, fusta i cartó pintats per donar volum a les entrades del carrer.

CARRER ENRAMAT

En aquesta pàgina, un dels carrers guarnits per la Festa Major del 1902. Una decoració com la d'altres carrers, que el *Diari de Barcelona* del 16 d'agost recollia així: «El guarniment de tots ells consisteix d'arcs de brancatge a les entrades i tires de papers de color col·locades amb molt gust».

AUTOR DESCONEGUT / ARXIU FESTIU GRÀCIA FESTA MAJOR

